

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “กระบวนการพัฒนาการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของปราชญ์ชาวบ้าน ศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน บ้านดอนผิงแดด จังหวัดเพชรบุรี” เป็น การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประเภทการศึกษาเฉพาะกรณี (Case-Study Approach) เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาการสื่อสารองค์ความรู้ ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนา ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนา

1. ผู้ให้ข้อมูลหลักที่สำคัญ

เนื่องจากการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจึงกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลักที่สำคัญ (Key Informant) เพื่อใช้ในการศึกษาครั้งนี้ โดยกำหนดจากลักษณะที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ของปราชญ์ชาวบ้าน ศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน บ้านดอนผิงแดด ตำบลบางขุนไทร อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี โดยแบ่งผู้ให้ข้อมูลหลักที่สำคัญออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย

1.1 ปราชญ์ชาวบ้าน ของศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน บ้านดอนผิงแดด จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 8 คน ได้แก่

- 1.1.1 นายชาญ ทับสี
- 1.1.2 นายสำราญ อ่วมอ้น
- 1.1.3 นายพนม ธรรมวิชัยพันธ์
- 1.1.4 นายพิณ เรียนรู้
- 1.1.5 นายบัวลอย พิมพามา
- 1.1.6 นายไพฑูรย์ แก้วผลึก
- 1.1.7 นายบุญส่ง เพชรพุก
- 1.1.8 นายประสิทธิ์ เกิดโภชน์

ผู้วิจัยได้รวบรวมรายละเอียดเพิ่มเติมปราชญ์ชาวบ้านยุคปัจจุบันไว้ในภาคผนวก ค

1.2 บุคคลผู้มีส่วนผลักดันให้ได้รับคัดเลือกเป็นศูนย์เครือข่ายประชาชนชาวบ้าน จำนวน 2 คน ได้แก่

1.2.1 อาจารย์สุพรชัย มั่งมีสิทธิ์ นักวิจัยเชี่ยวชาญ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร

1.2.2 นายไทรพันธ์ คงกำเนิด หัวหน้ากลุ่มงานสารสนเทศการเกษตร สำนักงานเกษตรและสหกรณ์ จังหวัดเพชรบุรี

1.3 ผู้ที่เคยเข้ารับการอบรม จำนวน 10 คน ใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยต้องเป็นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับงานด้านเกษตรกรรม หรือมีอาชีพเป็นเกษตรกร ได้แก่

1.3.1 นายวิสูตร จันร์ประไพ บ้านป่าเต็ง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี

1.3.2 นางสุชาดา ศักดิ์วิเศษสม บ้านป่าเต็ง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี

1.3.3 นายประสิทธิ์ พิธิ์ บ้านป่าเต็ง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี

1.3.4 นายสาคร สุริวงค์ ตำบลเขากระปุก อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี

1.3.5 นายหนู ไตรสีภาพ บ้านหุบฉลา อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี

1.3.6 นายทัน ทองปลั่ง บ้านโป่งสลอด อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี

1.3.7 นายเชาว์ แดงอ่อน บ้านโป่งสลอด อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี

1.3.8 นายสิทธิธนต์ คำสระ ตำบลห้วยซ้อง อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี

1.3.9 นางสาวศิริเพ็ญ เกษมวนานิมิต บ้านศาลาเขื่อน อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี

1.3.10 นางอุบล เปี่ยมสง่า ตำบลบ้านหม้อ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมรายละเอียดเพิ่มเติมของผู้ให้ข้อมูลหลักที่สำคัญ ไว้ใน

ภาคผนวก จ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยสัมภาษณ์จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) 3 กลุ่ม คือ

- 1) แกนนำศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน จังหวัดเพชรบุรี
- 2) ผู้มีส่วนผลักดันให้ได้รับคัดเลือกเป็นศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ของสำนักงานเกษตรและสหกรณ์ จังหวัดเพชรบุรี และนักวิจัยเชี่ยวชาญ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร

3) ผู้ที่เคยเข้ารับการอบรมความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์

การสัมภาษณ์เป็นแบบกึ่งโครงสร้างที่มีการเตรียมแนวคำถามลักษณะปลายเปิดไว้ล่วงหน้า ซึ่งมีความเหมือนและแตกต่างกันในแต่ละกลุ่ม ดังนี้

2.1.1 แนวคำถามสำหรับกลุ่มแกนนำศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน บ้านดอนผิงแดด

ข้อมูลส่วนบุคคล

- ชื่อ / อาชีพ / บทบาทในศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน บ้านดอนผิงแดด

ปัจจัยภายนอกกลุ่ม

- ประวัติความเป็นมาของชุมชน
- สภาพแวดล้อมของชุมชน
- วิถีชีวิต และการดำรงชีพ
- สิ่งที่น่าสนใจของชุมชนนี้คืออะไร
- ความสัมพันธ์ของผู้คนภายในชุมชน
- ชุมชนมีอิทธิพลต่อการพัฒนาความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์มากน้อยแค่ไหน
- ชุมชนมีอิทธิพลต่อการถ่ายทอดสิ่งที่รู้ไปสู่คนอื่นในชุมชนมากน้อยแค่ไหน

ไหน

- คนนอกชุมชนให้การสนับสนุน ในเรื่องความรู้ / เรื่องการพัฒนา ทักษะ การสื่อสารหรือไม่ มีใครบ้าง
- ภาครัฐให้การสนับสนุนเรื่องความรู้ / เรื่องการพัฒนากลุ่ม การสื่อสาร บ้างหรือไม่ อย่างไร

ปัจจัยภายในกลุ่ม

- ความเป็นมาของการรวมกลุ่ม
- รู้สึกอย่างไรกับผู้นำกลุ่ม
- ผู้นำกลุ่มมีจุดเด่นอย่างไร
- ทักษะการสื่อสารเบื้องต้น (ฟัง / พูด / อ่าน / เขียน)
- ความรู้ / ทักษะเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ ก่อนการรวมกลุ่ม
- ประสบการณ์ / ทักษะ การพูดต่อหน้าคนอื่น ก่อนการรวมกลุ่ม
- เคยมีความชอบ หรือใฝ่ฝันอยากเป็นโฆษกตามงาน หรืออยากเป็นวิทยากรหรือไม่
- ใช้คอมพิวเตอร์เป็นหรือไม่ / เคยเล่นเฟซบุ๊กหรือโซเชียลเน็ตเวิร์กอื่นๆ

บ้างหรือไม่

- ใครคือผู้มีอิทธิพล ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการสื่อสาร

การพัฒนาความรู้

- เป้าหมายในการพัฒนาความรู้ ในแต่ละช่วงเวลา คืออะไร
(ตอนไปอบรมใหม่ๆ / ตอนมาเริ่มต้นรวมกลุ่ม / หลังเป็นศูนย์เครือข่าย

ปราชญ์ชาวบ้าน)

- ท่านได้รับความรู้เรื่องเกษตรอินทรีย์จากที่ไหน / ใช้วิธีการอย่างไร
- มีวิธีการพิจารณา หรือยอมรับ ความรู้ที่มาจากแหล่งที่มาหลายแหล่ง

อย่างไร

- มีการแลกเปลี่ยนความรู้กันภายในกลุ่มบ้างหรือไม่ / มากน้อยเพียงใด
- มีการแลกเปลี่ยนความรู้กับชุมชนบ้างหรือไม่ / มากน้อยเพียงใด
- มีการแลกเปลี่ยนความรู้กับคนภายนอกบ้างหรือไม่ / กลุ่มไหน / มากน้อย

เพียงใด

- เมื่อได้ความรู้ใหม่ จะเชื่อมั่นที่ หรือว่ามีการนำมาผสมผสานกับความรู้เดิม

อย่างไร

- ความรู้ที่ได้รับมา มีการนำไปประยุกต์ใช้อย่างไร
- ภายในกลุ่มมีการพัฒนาความรู้ให้เพิ่มขึ้นบ้างหรือไม่ / อย่างไร
- มีการเพิ่มพูนความรู้ได้อย่างไร
- เปิดเผยความรู้ที่มีอยู่ให้คนอื่นมากน้อยแค่ไหน

- ใช้วิธีการใดบ้างในการเปิดเผยความรู้ให้คนอื่น ๆ (ช่วงเริ่มต้นรวมกลุ่ม / ช่วงหลังเป็นศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน)
- มีการบันทึกความรู้หรือไม่ / ด้วยวิธีการใดบ้าง (เป็นเอกสาร / เป็นดิจิทัลไฟล์ / เป็นรูปภาพ / ฯลฯ)
- เปรียบเทียบกับเป้าหมายที่ต้องการ ถือว่าการพัฒนาความรู้บรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงใด
- เปรียบเทียบการพัฒนาทักษะการผลิตปัจจัยทางชีวภาพของตนเองตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงปัจจุบัน (สำหรับแนวทางเกษตรอินทรีย์ เช่น การผลิตปุ๋ย การเก็บจุลินทรีย์ การเพาะเลี้ยงจุลินทรีย์ ฯลฯ)
- เปรียบเทียบทักษะการปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของตนเอง ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงปัจจุบัน (เช่น การผลิต การหาสิ่งทดแทน ด้านการอุปโภคบริโภคในชีวิตประจำวัน เช่น การทำน้ำมันไบโอดีเซล การผลิตสบู่ น้ำยาเอนกประสงค์ ฯลฯ)

ความสามารถทางการสื่อสาร

- สามารถแยกแยะผู้อบรมได้หรือไม่ว่า ใครมาด้วยความตั้งใจ ใครอยากลองภูมิ หรือใครโดนบังคับมา
- เมื่อเจอสถานการณ์ต่างๆ ข้างต้น แก้ปัญหาอย่างไร
- ตั้งแต่ก่อนรวมกลุ่ม เริ่มต้นตั้งกลุ่ม จนเป็นศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน คิดว่ามีการพัฒนาความสามารถในการประเมินคนอบรมมากน้อยแค่ไหน / อะไรทำให้เป็นเช่นนั้น
- ใครเป็นคนกำหนดว่าแต่ละครั้ง จะอบรมเรื่องอะไร
- ใครเป็นคนกำหนดว่าแต่ละครั้ง ควรมีเนื้อหา หรือวิธีการอย่างไร
- ก่อนการอบรม ทราบข้อมูลเกี่ยวกับผู้เข้าอบรมหรือไม่ / ถ้าทราบแล้ว ส่งผลอย่างไรต่อการอบรม
- ความรู้ / ทักษะเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ ในปัจจุบัน
- ทักษะ การพูดต่อหน้าคนอื่น ในปัจจุบัน
- ประเมินตนเองในเรื่องการพัฒนาทักษะการสื่อสารในแต่ละช่วงเวลา (ตอนไปอบรมใหม่ๆ / ตอนมาเริ่มต้นรวมกลุ่ม / หลังเป็นศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน)
- มีลำดับขั้นตอนการพัฒนา / วิธีการฝึกฝน อย่างไร
- การอบรมมีการใช้สื่ออะไรบ้าง

- ก่อนเป็นศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน รู้จักวิธีการใช้สื่อเหล่านี้หรือไม่
- มีแนวคิดในการเลือกเรื่อง หรือเนื้อหาการอบรมอย่างไร
- ให้เล่าถึงประสบการณ์ในการเจอผู้อบรมที่หลากหลาย
- เคยเจอปัญหาอะไรในการอบรมบ้าง แก้ปัญหาอย่างไร
- อบรมแต่ละรุ่น ทุกอย่างเหมือนเดิม หรือมีการปรับเปลี่ยนอย่างไร
- แต่ละช่วงเวลา ต้องสื่อสารกับใครบ้าง มีวิธีการสื่อสารแตกต่างกันอย่างไร

และมีเทคนิคอย่างไรที่จะให้ได้ผลตามต้องการ

(ตอนไปอบรมใหม่ๆ / ตอนมาเริ่มต้นรวมกลุ่ม / หลังเป็นศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน)

- แต่ละกลุ่มมีความคาดหวังเหมือนกันหรือไม่ / อย่างไร
- ใช้เทคนิคอะไรที่คิดว่าทำให้ผู้เข้าอบรมสามารถเข้าใจสิ่งต่างๆ ที่เรา

ต้องการถ่ายทอด

- ทักษะการใช้สื่อ / การใช้เครื่องมือประกอบการนำเสนอ / การใช้อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ / การใช้อินเทอร์เน็ต

ปัญหาและอุปสรรค

- ตามความคิดเห็น อะไรคือปัจจัยที่ช่วยให้เกิดการพัฒนาทักษะการสื่อสาร
- ตามความคิดเห็น อะไรคืออุปสรรคในการพัฒนาทักษะการสื่อสาร

2.1.2 แนวคำถามสำหรับผู้มีส่วนหลักต้นให้ได้รับการคัดเลือกเป็นศูนย์เครือข่าย

ปราชญ์ชาวบ้าน

ข้อมูลส่วนบุคคล

- ชื่อ / ตำแหน่ง / หน่วยงาน

ปัจจัยภายนอกกลุ่ม

- ท่านเกี่ยวข้องกับการรวมกลุ่มด้านใดบ้าง

ปัจจัยภายในกลุ่ม

- ประเมินความรู้ / ทักษะ ของชาวบ้าน เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ ก่อนการรวมกลุ่ม
 - ประเมินความรู้ / ทักษะ ของชาวบ้าน เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ ในปัจจุบัน
 - ประเมินประสบการณ์ / ทักษะ การพูดต่อหน้าคนอื่น ของกลุ่มแกนนำ
- ก่อนการรวมกลุ่ม

- ปัจจุบัน
- ประเมินประสบการณ์ / ทักษะ การพูดต่อหน้าคนอื่น ของกลุ่มแกนนำ ใน
- กลุ่มแกนนำ
- ประเมินกลุ่มแกนนำ ในแง่การพัฒนาทักษะการสื่อสาร
 - ท่านคิดว่าใครคือผู้มีอิทธิพลที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการสื่อสารของ
- ด้านการสื่อสารอย่างไร
- ท่านคิดว่า อะไรคือปัจจัยที่ช่วยให้เกิดการพัฒนาทักษะการสื่อสารของ
- กลุ่มแกนนำ
- ปัญหาและอุปสรรค
- ท่านคิดว่า อะไรคืออุปสรรคในการพัฒนาทักษะการสื่อสารของกลุ่มแกน
- นำ
- ผลของการสื่อสารที่มีต่อผู้รับสาร
- ท่านคิดว่า การถ่ายทอดองค์ความรู้ของกลุ่มแกนนำส่งผลต่อผู้เข้าอบรม
- อย่างไร

2.1.3 แนวคำถามสำหรับผู้ที่เคยเข้ารับการอบรมความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์

ข้อมูลส่วนบุคคล

- ชื่อ / อาชีพ / ประเภทของเกษตรกรรม
- จำนวนครั้งที่เคยเข้ารับการอบรม

ผลของการสื่อสารที่มีต่อผู้รับสาร

- เคยมีความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์มาก่อนหรือไม่
- ความรู้ / ทักษะเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ ก่อนการอบรม
- ความรู้ / ทักษะเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ หลังการอบรม
- ความรู้อื่นๆ ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ก่อนการอบรม
- ความรู้อื่นๆ ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง หลังการอบรม
- มีการนำไปประยุกต์ใช้งานจริงหรือไม่ อย่างไร

ความสามารถทางการสื่อสาร

- ประเมินกลุ่มแกนนำ ด้านทักษะการสื่อสาร สามารถถ่ายทอดให้ผู้เข้าอบรมเข้าใจเนื้อหาได้หรือไม่ มากน้อยเพียงใด

- ประเมินกลุ่มแกนนำ ด้านทักษะการใช้สื่อ / การใช้เครื่องมือประกอบการนำเสนอ / การสาธิต สามารถถ่ายทอดให้ผู้เข้าอบรมเข้าใจเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้นหรือไม่ มากน้อยเพียงใด

- วิธีการ / เทคนิคการนำเสนอ อะไรบ้าง ของแกนนำที่ประทับใจ

2.2 การสัมภาษณ์กลุ่ม (Group Interview) โดยสัมภาษณ์กลุ่มแกนนำศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านพร้อมกันครั้งละหลายคน ในรูปแบบไม่เป็นทางการ ใช้การพูดคุยปรึกษาหารือกันโดยเนื้อหาในการสัมภาษณ์ประกอบด้วย

- การสอบถามข้อมูลตามประเด็นสัมภาษณ์รายบุคคล
- การประเมินผลการอบรม
- แนวคิดในการพัฒนารูปแบบการสื่อสารองค์ความรู้
- ปัญหาและอุปสรรคที่พบ

2.3 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) โดยเข้าร่วมสังเกตวิธีการทำหน้าที่สื่อสารองค์ความรู้ และวิธีการพัฒนาการสื่อสาร ของแกนนำศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน บ้านดอนผิงแดด จังหวัดเพชรบุรี ด้วยประเด็นการสังเกตที่แตกต่างกันตามสถานการณ์ดังนี้

2.3.1 สถานการณ์การทำหน้าที่สื่อสารองค์ความรู้ มีประเด็นที่สังเกต คือ

- กลยุทธ์การสื่อสารที่ใช้กับผู้เข้ารับการอบรม
- บริบทของสภาพแวดล้อม สถานที่
- ลักษณะการใช้ภาษา
- เนื้อหาสาร
- เทคนิคการนำเสนอของแต่ละคน
- การใช้สื่อประกอบการนำเสนอ
- ระยะเวลา
- โครงสร้างของลำดับการนำเสนอ
- การสาธิต และการปฏิบัติ
- ขนาดของกลุ่มผู้เข้าอบรม
- ระดับความสนใจของผู้เข้ารับการอบรม

2.3.2 สถานการณ์การพัฒนา ปรับปรุงกระบวนการสื่อสาร มีประเด็นที่สังเกต คือ

- วิธีการที่ใช้ในการพัฒนา ปรับปรุง กระบวนการสื่อสาร
- บทบาทของสมาชิกแต่ละคน

- ระดับความร่วมมือของสมาชิก
- กลยุทธ์การสื่อสารที่ใช้ในกลุ่ม

2.3.3 ผู้นำกลุ่ม และสมาชิก มีประเด็นที่สังเกต คือ

- ความสามารถทางการสื่อสารของผู้นำ และสมาชิก
- ความรู้ด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านเกษตรอินทรีย์ และวิถีพอเพียง
- ทักษะคิดต่อเกษตรอินทรีย์ และวิถีพอเพียง
- อุปนิสัยของผู้นำ มนุษย์สัมพันธ์ และความสามารถด้านต่างๆ
- ความสัมพันธ์ระหว่าง ผู้นำ สมาชิก กับคนในชุมชน

ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวทางการสัมภาษณ์และสังเกตไว้ในภาคผนวก ข

2.4 การบันทึกเสียงสัมภาษณ์ เพื่อให้สามารถเก็บรายละเอียดการสัมภาษณ์ได้ครบถ้วน

2.5 การบันทึกภาพนิ่ง เพื่อประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอรายงานวิจัย

โดยมีการบันทึกภาพในวาระและกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

- บันทึกภาพสภาพแวดล้อมของชุมชน ในช่วงเวลาต่างกัน
- บันทึกภาพการทำกิจกรรมร่วมกันของชุมชน ในงานประเพณีสงกรานต์ พิธีส่ง

ข้าวหลวง และการทำบุญทุ่ง

- บันทึกภาพการทำกิจกรรมอบรมเกษตรกร ด้วยองค์ความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ และแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

- บันทึกภาพการสาธิตและการปฏิบัติในระหว่างการเข้ารับการอบรมองค์ความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ และแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

- บันทึกภาพการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อการเตรียมงาน การพัฒนางาน ตลอดจนการปรับปรุงกระบวนการสื่อสารองค์ความรู้

2.6 การบันทึกภาพเคลื่อนไหว เพื่อให้สามารถเก็บรายละเอียดสำหรับการวิเคราะห์ โดยใช้ประกอบกับการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม มีการบันทึกภาพเคลื่อนไหวในวาระและกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

- บันทึกภาพเคลื่อนไหวงานประเพณีพิธีสงกรานต์ พิธีส่งข้าวหลวง
- บันทึกภาพเคลื่อนไหวกิจกรรมการอบรมเกษตรกร ด้วยองค์ความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ และแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลแนวทางสัมภาษณ์ และการสังเกตไว้ในภาคผนวก ข

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

3.1 การศึกษาเอกสาร ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสาร หนังสือ รายงาน งานวิจัย เว็บไซต์ ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นกรอบแนวคิดที่จะเข้าไปศึกษาข้อมูลในภาคสนาม

3.2 การเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายทั้ง 3 กลุ่ม ผู้วิจัยใช้วิธีการเข้าไปที่ศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน หมู่ 5 บ้านคอนฝิงแดด ตำบลบางขุนไทร อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี เพื่อแนะนำตัวและแจ้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้ พร้อมทั้งขอข้อมูลรายชื่อผู้เกี่ยวข้อง เพื่อขอนัดสัมภาษณ์

3.3 การสัมภาษณ์เชิงลึก เมื่อกลุ่มเป้าหมายทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยอย่างชัดเจน ผู้วิจัยจึงเริ่มกระบวนการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้การสัมภาษณ์ถึงโครงสร้าง ด้วยประเด็นคำถามในลักษณะปลายเปิดที่เตรียมไว้ล่วงหน้า เพื่อเปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ ภายใต้ลักษณะการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ และยืดหยุ่นคำถามไปตามสถานการณ์ ผู้วิจัยนัดหมายสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างแต่ละบุคคล ตามความสะดวกของกลุ่มตัวอย่าง มีการจดบันทึก พร้อมบันทึกเสียงการสัมภาษณ์เพื่อใช้ตรวจทานข้อมูลอีกครั้งหนึ่ง

3.4 การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้เข้าสังเกตการณ์การอบรมเกษตรกร และการสาธิตให้ผู้ขอเข้าดูงานที่ศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน บ้านคอนฝิงแดด ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2554 ถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2555 และเข้าร่วมสังเกตการณ์การทำกิจกรรมของชุมชนในช่วงเดือนเมษายน และเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2554

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ทำการวิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนาวิเคราะห์ เริ่มต้นจากการรวบรวมข้อมูล นำมาจัดหมวดหมู่ หาความสัมพันธ์ที่สอดคล้องกับแนวคิดต่างๆ ตามวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และตรงตามประเด็นการศึกษาที่วางไว้